

Wanneer u om 16.00 uur eindelijk vrij bent, verwachten de leerkrachten van u dat u nog enkele uren thuis doorgaat met werken aan allerhande opdrachten en het leren van allerlei verschillende zaken. Wanneer u pech heeft, heeft u zelfs geen tijd om naar uw favoriete tv-programma te kijken.

Als u vraagt waarom u dat allemaal moet doen, krijgt u als antwoord dat dat gewoon moet. Een meer uitgebreid antwoord kan luiden dat Den Haag dit voorschrijft. Een ander weet te melden dat dit goed is voor later. Weer een ander meldt dat dit tot nut van uw algemene ontwikkeling is.

Het systeem heeft zelfs nog een licht sadistische insteek, omdat de beloning voor alle doorstane ellende bestaat uit een kwelend voor ogen stellen van dingen die je wel leuk vindt!

Hoe gemotiveerd bent u voor de activiteiten in dit gedachten-experiment? Niet liegen!

*Ook worden u straffen opgelegd: terecht en onterecht.
Voor praten, niet opletten, het niet af hebben van
huiswerk, te vaak naar de wc willen, muziek luisteren,
telefoneren, sms-en, chatten, eigenlijk alles wat u
normaal leuk vindt om te doen.*

Natuurlijk is bovenstaande lichtelijk gechargeerd en zijn er wel degelijk kinderen die het op school prima naar hun zin hebben. Veel mensen die hun beroep maken van lesgeven behoren tot de groep die zich thuis voelde en voelt binnen een dergelijk systeem. Veel leerkrachten maken met hun persoonlijke invulling en enthousiasme het systeem meer dan dragelijk. Maar doen alsof het logisch is dat de meesten zich thuis voelt in een dergelijk systeem, is doorschieten naar het andere uiterste.

bezoeker van uw feestje het niet eens wil proberen, zo weigert Isabelle om dezelfde redenen: ze vindt het zinloos. Wanneer u de bezoeker van het feestje ook niet beschuldigt in termen van 'te beroerd om zelfs maar een poging te wagen', zult u dat in het vervolg ook niet meer doen bij leerlingen als Isabelle!

Samenvatting

- Voor sommige kinderen zijn er twee soorten activiteiten: dingen die je wel kunt en dingen die je niet kunt.
- Deze overtuiging is vaak het resultaat van een psychologische cirkelredenering: ik 'weet' dat ik iets niet kan, ik ga het toch doen, het lukt niet, zie je wel, ik kan het niet.
- Martin Seligman en Steve Maier hebben met experimenten aangetoond dat dieren hulpeloos gedrag aangeleerd kan worden wanneer ze eerst in een situatie zijn geweest waarin ze willekeurig werden blootgesteld aan vervelende ervaringen.
- De dieren ontwikkelen een passieve houding bij een vervelende situatie, hoewel ze wel de mogelijkheid hebben hieraan een einde te maken.
- Door eerdere ervaringen zijn ze hiertoe echter niet meer in staat. Ze zijn aangeleerd hulpeloos geworden.
- Hetzelfde gebeurt bij kinderen die zichzelf hebben aangeleerd dat elke inspanning om tot een beter resultaat te komen vruchteloos is.
- Wie de attributiestijl van een slachtoffer heeft, loopt veel meer kans op aangeleerde hulpeloosheid dan iemand die optimistisch en oplossingsgericht in het leven staat.
- Passiviteit is bij deze kinderen dus veel meer dan 'geen zin hebben' of 'lui zijn'.

HOOFDSTUK 5

FAALANGST EN PERFECTIONISME

DEEL

1

THEORIE

Sara zit al tien minuten naar haar blaadje te staren, zonder dat ze verder iets doet. Om haar heen wordt er door haar klasgenoten stevig geschreven, gebladerd, gezucht en gegumd. De leraar heeft een aantal keren naar Sara gekeken, geprobeerd om oogcontact te maken, maar Sara blijft strak naar haar blaadje staren. Tenslotte loopt de leraar even naar haar toe en informeert of er iets is. Sara schudt van nee. Hij adviseert haar toch om eventjes naar de wc te gaan en een slokje water te drinken. Sara schudt weer met haar hoofd. De leraar geeft het op en loopt hoofdschuddend terug naar zijn bureau.

Wanneer de bel gaat en iedereen zijn blaadje inlevert, is Sara de laatste met haar blaadje. Behalve haar naam staat er niets op.

FAALANGST EN PERFECTIONISME

Voor Sara – en helaas voor vele andere kinderen – is niets doen soms te verkiezen boven iets doen met de mogelijkheid tot het maken van fouten. Niets doen is geen resultaat bereiken én ook niets fout doen. Soms meldt Sara zich op de dag van een toets ziek, soms vult ze niets in, en soms, als ze echt zeker is van haar zaak, vult ze alles foutloos in.

Wanneer een docent vraagt waarom ze niets heeft ingevuld, zegt ze dat ze een black-out had of dat ze vergeten was het huiswerk te leren. Vaak mag ze daarom een herkansing doen. Omdat ze hiervoor meer tijd heeft om te leren en vaak aanwezig is bij de nabespreking van de eerste toets, voelt ze zich zekerder om de herkansing te maken.

HOOFDSTUK 6

FRUSTRATIETOLERANTIE*

DEEL

1

THEORIE

Eveline is een leuk enthousiast kind van acht jaar. Altijd in voor wat nieuws. Als zij jarig is, stort zij zich vol overgave op de berg cadeautjes die zij van haar familieleden krijgt. Haar favoriete cadeaus zijn paardenspulletjes en knuffelbeesten. Waar zij totaal geen interesse voor lijkt te hebben, zijn puzzels, bordspelletjes en boeken. Als haar oom Roland vraagt waarom zij diens puzzel van tweehonderd stukjes niet uit de doos pakt, haalt Eveline haar schouders op. 'Ik vind puzzelen stom. Ik kan dat niet.' Oom Roland kijkt verbaasd. 'Kun jij dat niet? Natuurlijk wel! Kom hier, dan doen we het samen.'

Enthousiast begint oom Roland de doos leeg te schudden. 'Kijk,' zegt hij, 'we houden het deksel van de doos erbij om te zien hoe de puzzel eruit moet gaan zien. Het is het handigste om met de randen van de puzzel te beginnen. Die kun je namelijk herkennen aan een rechte kant. Zie je wel?' Oom Roland pakt een stukje van de rand, houdt hem bij de doos en legt hem dan rechts neer op de tafel. 'Laten we nu eerst alle stukjes met een rechte rand bij elkaar leggen. Dan hebben we de omlijsting al.'

Eveline graait wat rond in de berg puzzelstukjes, pakt er af en toe een beet en zegt dan: 'Nee, oom, ik kan dit niet. Deze puzzel is veel te moeilijk. Ik vind puzzelen saai.' Daarna gaat ze op de bank liggen spelen met de groene krokodillenknuffel die ze van haar vader heeft gekregen.

* Dit hoofdstuk is een verkorte versie van het onderwerp zoals dat in *De 7 uitdagingen in het onderwijs aan hoogbegaafde kinderen* wordt behandeld.

TIPJE VAN DE SLUIER ...

Tot zover de uitgangspunten. Dit is ons ideaalplaatje. Maar hoe gaan we dit ten uitvoer brengen? Wat wordt onze strategie? Wordt dit een dure particuliere school waar zwaar aan de poort geselecteerd zal worden op inkomen en schoolvaardigheden?

Nee. Het zou natuurlijk veel makkelijker zijn om iedereen te overtuigen van ons onderwijsconcept, wanneer we vanaf de eerste dag zouden kunnen scoren, waar scoren we dan mee? Met kinderen die overal een goede kans maken om te scoren! Je meet zoals gewoonlijk wordt gemeten in onderwijsland en constateert dat de stedelijke gymnasia, waar het inkomen en het opleidingsniveau van de ouders bovengemiddeld hoog is, als beste uit de bus komen.

Selectie aan de poort druist tegen al onze principes in. Deze school is er voor iedereen die bereid is op een andere manier te leren dan op een reguliere school. Voorwaarde is wel dat er een meer dan goede kans is dat het kind met een voortgezet onderwijsdiploma de school kan verlaten. Garanties geven kan geen enkele school, maar een van de einddoelen in de POP van elke leerling zal op het gebied van onderwijs zijn dat er aan het einde van de rit een diploma wordt behaald. Waar dit bij reguliere scholen het enige einddoel is, zal dat bij onze school echter anders zijn. Wij leiden kinderen op tot volwassenen die lekker in hun vel zitten, goed tot hun recht komen, verantwoordelijkheid voor hun daden nemen en ontwikkelingsgericht in het leven staan.

Een tweede voorwaarde is de attitude en de levensfilosofie van